

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.36>

АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТСМЕНІВ У КРАЇНАХ ЄС

Шумілов А.В.,
*аспірант кафедри трудового права,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0007-0037-9195*

Шумілов А.В. Аналіз правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів у країнах ЄС.

Стаття присвячена всебічному аналізу правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів у країнах Європейського Союзу та порівняльному огляду національних моделей організації професійного спорту. Автор розглядає специфіку правового статусу спортсменів у різних юрисдикціях, де трудові, цивільно-правові та змішані форми контрактів співіснують з квазі-правовими нормами спортивних федерацій.

Особлива увага приділяється аналізу трансферних контрактів та складності визначення правової природи спортивних відносин, що поєднують трудові, цивільно-правові та організаційні аспекти. Виявлено, що сучасне регулювання професійного спорту потребує інтеграції національних і міжнародних норм, урахування специфіки спортивної діяльності, особливостей фізичних та психологічних навантажень, організаційних вимог та регламентних обмежень спортивних організацій. Стаття підкреслює необхідність пошуку балансу між захистом прав спортсменів, забезпеченням соціального страхування та розвитком професіоналізації спорту в умовах ринкових і міжнародних вимог.

Проведено комплексний аналіз правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів у країнах ЄС. Розглянуто національні підходи до визначення правового статусу спортсменів, їх трудових і цивільно-правових контрактів, соціального захисту та особливостей трансферних угод. Проаналізовано законодавчі ініціативи таких держав, як Італія, Велика Британія, Франція, Польща, Бельгія, Швеція, Іспанія та США, що дозволяє виявити відмінності у правовому забезпеченні професійних спортсменів та підходах до їхнього фінансування і підтримки.

Висвітлено проблеми законодавчих прогалин, зокрема щодо визнання спортсменів-аматорів та професіоналів, забезпечення соціального захисту, медичного обслуговування та специфіки організаційно-правових відносин у спортивних клубах. Зроблено висновок про необхідність гармонізації національного законодавства з нормами ЄС та міжнародними стандартами спортивного права для захисту прав спортсменів і оптимізації механізмів професіоналізації. Підкреслюється, що правове регулювання професійного спорту повинно враховувати не лише трудові аспекти, але й дисциплінарні, організаційні та соціально-правові вимоги, що визначають специфіку спортивної діяльності та впливають на ефективність розвитку спортивних ринків у Європі.

Ключові слова: професійний спортсмен, трудові відносини, соціальний захист, спортивний контракт, квазі-правові норми, професійний спорт, самозайнята особа.

Shumilov A.V. Analysis of the legal regulation of labour relations of professional athletes in EU countries.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the legal regulation of labour relations of professional athletes in European Union countries and a comparative review of national models of professional sports organisation. The author examines the specifics of the legal status of athletes in different jurisdictions, where labour, civil law and mixed forms of contracts coexist with the quasi-legal norms of sports federations.

Particular attention is paid to the analysis of transfer contracts and the complexity of determining the legal nature of sports relations, which combine labour, civil law and organisational aspects. It has been found that the current regulation of professional sport requires the integration of national and international norms, taking into account the specifics of sporting activities, the characteristics of physical and psychological stress, organisational requirements and regulatory restrictions of sports organisations. The article emphasizes the need to find a balance between protecting the rights of athletes, providing social insurance and developing the professionalization of sport in the context of market and international requirements.

A comprehensive analysis of the legal regulation of labour relations of professional athletes in EU countries was conducted. National approaches to determining the legal status of athletes, their labour and civil law contracts, social protection and the specifics of transfer agreements were considered. Legislative initiatives in countries such as Italy, Great Britain, France, Poland, Belgium, Sweden, Spain and the United States are analysed, revealing differences in the legal protection of professional athletes and approaches to their financing and support.

The article highlights problems of legislative gaps, in particular regarding the recognition of amateur and professional athletes, the provision of social protection, medical care and the specifics of organisational and legal relations in sports clubs. The conclusion is made about the need to harmonise national legislation with EU norms and international standards of sports law to protect the rights of athletes and optimise professionalisation mechanisms. It is emphasised that the legal regulation of professional sport should take into account not only labour aspects, but also disciplinary, organisational and socio-legal requirements that determine the specifics of sporting activities and influence the effectiveness of the development of sports markets in Europe.

Key words: professional athlete, labour relations, social protection, sports contract, quasi-legal norms, professional sport, self-employed person.

Постановка проблеми. Правовий статус професійних спортсменів значною мірою визначається специфікою кожної країни як у сфері законодавчої парадигми, так і принципів у галузі професійного спорту, а також квазі-правовими нормами. Питання оформлення трудових відносин професійних спортсменів з клубами та іншими суб'єктами професійного спорту як трудових, цивільно-правових або змішаних вирішується по-різному в країнах ЄС. Кожна держава в ЄС має свій підхід до трудового статусу професійних спортсменів.

Мета дослідження. Здійснити аналіз правових засад, що регулюють трудові відносини професійних спортсменів у країнах-членах Європейського Союзу, зокрема визначення основних законодавчих підходів, порівняння національних моделей регулювання, оцінка впливу європейського права на формування трудових прав спортсменів та виявлення сучасних проблем і тенденцій у сфері захисту їхніх прав.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів неодноразово ставала предметом наукових досліджень як у вітчизняній, так і в зарубіжній юридичній доктрині. У працях учених розглядаються загальні питання правового статусу спортсменів, особливості укладення та припинення трудових (спортивних) контрактів, специфіка соціального захисту професійних спортсменів, а також співвідношення норм трудового, цивільного та спортивного права.

Окремий напрям наукових досліджень становлять роботи, присвячені впливу права Європейського Союзу на регулювання трудових відносин у сфері спорту. Зокрема, аналізуються рішення Суду ЄС (справи *Bosman*, *Meca-Medina* та інші), принцип свободи пересування працівників, недискримінації за громадянством, а також особливості застосування конкурентного права ЄС до професійного спорту. Значну увагу приділено ролі міжнародних та європейських спортивних організацій у формуванні нормативних стандартів трудових відносин спортсменів.

Водночас більшість наукових праць зосереджена або на загальнотеоретичних аспектах трудового права спортсменів, або на аналізі законодавства окремих держав. Комплексні порівняльно-правові дослідження, спрямовані на системний аналіз моделей правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів у країнах Європейського Союзу, залишаються обмеженими. Недостатньо висвітленими є також питання гармонізації національного законодавства з нормами та принципами права ЄС, а також можливості використання європейського досвіду для вдосконалення національного правового регулювання у сфері професійного спорту.

На сьогоднішній день значний внесок у дослідження правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів у країнах ЄС зробили такі вітчизняні та зарубіжні представники юриспруденції. Серед зарубіжних дослідників особливе місце посідають Adel Bahbhani, який досліджував правову природу контрактів професійних спортсменів у контексті цивільного права Франції та Кувейту [1]. Matthew J. Mitten – спеціалізується на спортивному праві в США та міжнародних аспектах спорту [8], а також Dimitrios Panagiotopoulos [9], який здійснив вагомий внесок у розвиток європейського спортивного права, аналізуючи правовий статус спортсменів та регулювання спортивних організацій у різних країнах ЄС.

Серед українських учених значний внесок зробила Наталія Уварова, яка досліджує трудові правовідносини у спорті [16]. Ольга Нестерович – спеціалізується на порівняльному аналізі правового статусу професійного спортсмена [15], а також Ірина Жаровська – зосередила увагу на проблемах правового забезпечення діяльності спортсменів та адаптації міжнародних норм до національного законодавства [14].

Аналіз сучасних досліджень показує, що правове регулювання трудових відносин спортсменів охоплює такі ключові напрями: визначення юридичного статусу спортсмена, укладення та виконання трудових і спортивних контрактів, питання страхового забезпечення, соціальних гарантій, а також механізми вирішення спорів між спортсменами та спортивними організаціями. Особлива увага приділяється адаптації норм міжнародного права спорту (наприклад, нормативів CAS – Спортивного арбітражного суду) до національних правових систем, що забезпечує гармонізацію правового регулювання та захист прав спортсменів у транснаціональному контексті.

З огляду на це, обрана тема є актуальною та потребує подальшого наукового опрацювання, зокрема шляхом комплексного аналізу правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів у країнах ЄС і виявлення ключових тенденцій та проблем у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. У 1981 році уряд Італії прийняв перший закон (Закон 1981/91), який регулював професіоналізм у спорті, спортивні клуби та національні спортивні федерації. Це сталося через необхідність, після років несправедливості, якої зазнали футболісти на ринку праці. Через запровадження концепції спортивного професіоналізму цей закон має на меті гарантувати трудові права спортсменів, включаючи трудові договори, медичне обслуговування та страхування. Визнання професійних спортсменів робітниками може здатися великим досягненням, що випередило свій час; однак у законодавстві є пробіл. Закон 81/91 залишає за Національним олімпійським комітетом Італії (CONI) та його федераціями рішення щодо приєднання до професійного сектору. Наразі лише чотири федерації з 61 визнають спортивний професіоналізм: Італійська федерація футболу (FIGC), Італійська федерація велосипедного спорту, Італійська федерація гольфу та Італійська федерація баскетболу. Система, окреслена Законом 81/91, практично виключила зі сфери дії всі випадки професіоналізму де-факто. Спортсмени-професіонали де-факто класифікуються як аматори виключно тому, що федерація, до якої вони належать, не робила різниці між аматорами та професіоналами, навіть якщо вони здійснюють спортивну діяльність на безперервній та оплачуваній основі як єдине або переважне джерело доходу [2, с. 158]. Відсутність визначення спортсменів-аматорів і спортсменів-професіоналів призводить до законодавчої прогалини, через яку кілька професійних спортсменів де-факто не мають жодного соціального захисту. Відсутність визначення в повсякденному житті може призвести до неясності; відсутність визначення в законодавчій базі призводить до структурованої несправедливості.

Проблеми працевлаштування в спорті стосуються не лише Італії, а й інших європейських країн, як зазначено у звіті EMPLOYEES Fact Report [7, с. 171], загальноєвропейському дослідницькому проєкті, який фінансується Європейською Комісією. Посилення конфліктів між елітними спортсменами та міжнародними спортивними організаціями свідчить про необхідність адаптації національного законодавства до правил ЄС щодо спортивних трудових відносин, щоб забезпечити спортсменам соціальний захист і захистити їхні трудові права. Однак зміни не можуть бути просто нав'язані законом; необхідні проміжні кроки і положення, які сприяють переходу до професіоналізму. Поки що клуби та федерації не мають щирого інтересу «відкриватися» назустріч професіоналізму, оскільки це потребувало б значного збільшення коштів для покриття витрат, які виникають у зв'язку з класифікацією спортсменів як робітників чи службовців, і багато федерацій не в змозі забезпечити ці кошти. Справжнє питання на даний момент полягає в тому, чи є аргумент про те, що професіоналізація буде надто дорогим, прихованим визнанням того, що існуюча система експлуатує спортсменів.

У свою чергу, у Великій Британії необхідно розрізняти: (а) пряме фінансування спортсменів; та (б) надання підтримки та пільг спортсменам у зв'язку з їхньою тренувальною та змагальною діяльністю тощо. Простіше кажучи, система фінансування та підтримки провідних спортсменів Великобританії працює наступним чином [5, с. 88]:

1. UK Sport надає фінансування для національних керівних органів («NGB»), що дозволяє їм керувати програмами досягнення світового класу («WCPP») для своїх відповідних видів спорту.

2. Спортсмени, відібрані для участі в WCPP, укладають угоду про результативність спортсмена («РАА») зі своїм NGB (або іншим належним чином призначеним органом фінансування).

3. Укладаючи РАА, спортсмен зобов'язується виконувати низку зобов'язань, встановлених NGB, що стосуються (серед іншого): дотримання індивідуального плану ефективності («ІРР»); дотримання заданих стандартів поведінки та ставлення; дотримання правил ставок і допінгу; і надання прав NGB щодо використання зображення спортсмена / прав на зображення.

4. Натомість спортсмен має право отримати «пакет підтримки та пільг» від NGB. «Загальні переваги», доступні для спортсмена, зазвичай включатимуть наступне: планування та перегляд тренувань, змагань та особистого розвитку; тренерський супровід (від особи з відповідною кваліфікацією); одяг та спорядження команди; підтримка спортивної науки; медичні послуги; керування способом життя та підтримка особистого розвитку; витрати на проїзд і проживання в призначених таборах і заходах; інформація та поради WCP; паспортна схема BOA/BPA; високоякісне спорядження, спорядження та спецодяг; страхове покриття.

5. За оцінками UK Sport, ці переваги зазвичай становлять приблизно 36 000–60 000 фунтів стерлінгів на спортсмена на рік на рівні «Подіум» і 23 000–40 000 фунтів стерлінгів на спортсмена на рівні «Потенціал подіуму», залежно від виду спорту.

6. Окремо від РАА, спортсмен, який був обраний для участі в WCPP, укладає угоду з UK Sport, яка визначає положення та умови, застосовні до надання винагороди за досягнення спортсмена («АРА»). Це пряма виплата спортсмену як внесок у покриття його звичайних життєвих та особистих спортивних витрат. АРА фінансується виключно за рахунок доходу Національної лотереї.

7. Рівень АРА визначається низкою критеріїв, зосереджувачись на спортивних досягненнях і потенціалі спортсмена. Хоча існують відмінності залежно від виду спорту, для спортсменів рівня «Подіум» застосовуються три категорії продуктивності: Діапазон А, до 28 000 фунтів стерлінгів на рік; Діапазон В, до 21 500 фунтів стерлінгів на рік; Діапазон С, до 15 000 фунтів стерлінгів на рік.

8. Фінансування присуджується на основі олімпійського циклу та починається 1 квітня (або 1 жовтня для зимових видів спорту) наступного року після Ігор протягом чотирьох років.

9. Рівень фінансування, що надається спортсменам за АРА, переглядається щорічно в рамках процесу щорічного перегляду інвестицій.

10. Угода АРА містить положення, подібні до тих, що містяться в РАА, щодо обов'язків і відповідальності спортсмена.

Зрештою, питання статусу працівника є предметом вирішення трудових трибуналів і судів на основі оцінки «реальності» відносин сторін, і «мітка», нанесена сторонами на ці відносини, не обов'язково відображатиме реальність ситуації. Цікаво, що у Франції до спортсменів високого рівня держава ставиться шанобливо. Вони користуються статусом «спортсменів високої результативності», що дає їм право на допомогу від держави та ряд спеціальних положень. Закон від 1 березня 2017 року вніс нову статтю до спортивного кодексу Франції, яка надає спортивним клубам і гравцям можливість укласти окрему угоду про права на зображення поряд з основним трудовим договором. За умови дотримання певних умов винагорода, що виплачується за окремою угодою про права на зображення, не буде класифікуватися як заробітна плата і, таким чином, не підлягатиме оподаткуванню соціальним податком, який сплачують роботодавець і працівник згідно з трудовим договором [1, с. 61-84].

Польське законодавство дозволяє професійним спортсменам регулювати своє правове становище таким чином, що доходи від спортивної діяльності, яку вони проводять, можна класифікувати за такими трьома джерелами особистих доходів: трудові відносини (ст. 12 Закону про податок на доходи фізичних осіб) або – економічна діяльність (Стаття 5а (6) у поєднанні зі статтею 5b та у поєднанні зі статтею 14 Закону про ПДФО) або – діяльність, що здійснюється особисто (Стаття 13 Закону про ПДФО) [6, с. 192].

Наведений перелік є результатом постанови Вищого адміністративного Суду у колегії з семи суддів, які сформулювали закритий каталог джерел доходів, які можуть отримати спортсмени.

Постанова ВАС відповідно до частини 1 статті 269 Закону про провадження в адміністративних судах від 30 серпня 2002 року має загальну обов'язкову силу, і, таким чином, кожна колегія суддів адміністративного суду зобов'язана розглядати справу відповідно до позиції, прийнятої в постанові ВАС – доки ця постанова не буде замінена іншою постановою ВАС, яка містить іншу позицію з кожного питання. Слід зазначити, що в Чеській Республіці також через рішення Вищого адміністративного суду від 13 липня 2017 р. № 6 Afs 278/2016 було розроблено три основні режими податку на прибуток, подібні до польських, де спортсмени можуть діяти як наймані працівники, як особи, що мають незалежну професію, або як особи, які займаються торгівлею [13, с. 885-899].

Професійні спортсмени укладають спортивні контракти з клубами, які в основному передбачають те що вони будуть представляти кольори клубу як гравці. Під цю сферу, зокрема, потрапляє наступне: участь у змаганнях або матчах, тренування, тренувальні збори, реклама, маркетингові та рекламні функції та заходи, організовані клубом. Таким чином, професійний спортивний контракт може мати форму трудового договору, укладеного клубом зі спортсменом, або неіменної цивільно-правової угоди про надання спортивних послуг, що здійснюється в рамках господарської діяльності, яку здійснює спортсмен або поза нею [13]. Тут вирішальне значення має воля сторін, спортивного клубу та бажання спортсмена. І Закон про спорт, і закон від 26 червня 1974 року про Трудовий кодекс надають професійним спортсменам свободу вибору свого цивільно-правового та трудового статусу. У встановленому ряді рішень Верховного Суду Польщі виділяється точка зору, згідно з якою цивільно-правовий договір про надання спортивних послуг, укладений поза межами господарської діяльності, яку веде спортсмен, має в загальному вигляді характер договору належної обачності, оскільки професійний спортсмен зобов'язується надавати послуги для максимізації своїх спортивних результатів і таким чином діяти на користь іншої сторони цієї угоди (наприклад, спортивного клубу). Таким чином, положення про доручення слід застосовувати до цього договору відповідно (стаття 750 Закону від 23 квітня 1964 року Цивільного кодексу).

Професійні футболісти, які діють у Бельгії, вважаються працівниками відповідно до бельгійського законодавства. Специфіка Бельгії щодо трудового статусу професійних футболістів полягає в *lex specialis*, викладеному в Законі про трудові договори для професійних спортсменів. Будь-який футболіст, на якого поширюється дія цього Закону, вважається окремим працівником і не підпадає під звичайний режим трудового права. Футболісти, які не підпадають під *lex specialis*, але відповідають загальним критеріям, застосовним для визначення трудових відносин, вважаються «звичайними» працівниками та мають права та обов'язки, закріплені в Законі про трудові договори [3, с. 258-278].

У Швеції відносини між клубами та професійними спортсменами регулюються шведським трудовим законодавством. Професійні спортсмени в комерційних командних видах спорту (наприклад, футбол і хокей) вважаються працівниками. У більшості випадків використовуються стандартні форми трудових договорів, встановлені відповідним Національними керівними органами (National Governing Bodies, NGB). У багатьох випадках ці типові трудові договори є невід'ємною частиною колективного договору, що діє для конкретного виду спорту. Як правило, допускається тимчасова (на визначений термін) робота максимум на два роки. У деяких колективних договорах (наприклад, у футболі) було погоджено більш тривалу роботу на певний термін. Особи та клуби повинні дотримуватися обмежень на трансфери, встановлених керівними органами, і відповідних правил міжнародних керівних органів, таких як Регламент ФІФА щодо статусу та трансферу гравців і Система підбору трансферів ФІФА [10].

Усі шведські роботодавці повинні розумно піклуватися про здоров'я та безпеку своїх працівників. Закон також зобов'язує роботодавців захищати своїх працівників від жорстокого поводження, дискримінації, сексуальних домагань тощо. Спортивна конфедерація Швеції та SISU Idrottsutbildarna активно співпрацюють із своїми членами над впровадженням кількох правил, інструкцій та навчання, пов'язаних, наприклад, з допінгом, цілісністю спорту, різноманітністю, сексуальними домаганнями та насильством на робочому місці, охороною та захистом неповнолітніх [4, с. 96].

Іспанія, на відміну від інших країн, таких як Німеччина, наприклад, має не лише загальний закон про спорт (Закон 39/2022 від 30 грудня, який регулює спорт у цілому), а й окремий закон про працевлаштування спортсменів (Королівський указ 1006/1985 від 26 червня 1985 р., який регулює особливі трудові відносини професійних спортсменів). Тим часом, у трудовому законодавстві Іспанії визначається, що трудові відносини в галузі професійного спорту мають особливий харак-

тер. Положення нормативних правових актів, що регулюють такі відносини, застосовуються до трудових відносин між професійними спортсменами та їх роботодавцями, а також до пов'язаної з ними діяльності.

Оскільки контракт спортсмена з його або її клубом або спортивною компанією (роботодавцем) вважається трудовим правовідношенням, на нього, як правило, поширюються положення Статуту працівників Іспанії. Однак RD 1006/1985 встановлює певні важливі особливості для таких контрактів, і, відповідно до правила *lex specialis*, ці специфікації мають перевагу над загальними правилами Статуту працівників Іспанії [10].

Одним із найважливіших прикладів є стаття 6 RD 1006/1985 – встановлює, що спеціальні трудові відносини професійних спортсменів завжди повинні складатися на фіксований термін, або на фіксований період часу, або на фіксовану кількість спортивних заходів. Хоча це може здатися логічним, враховуючи типово коротку кар'єру професійних спортсменів, це виняток із Статуту працівників, який встановлює, що, як правило, трудові договори повинні бути безстроковими. У Німеччині немає такого спеціального регулювання і дійсність строкових трудових договорів спортсменів має встановлюватися судовою практикою.

Особливістю таких контрактів є й те, що клуби або інші роботодавці можуть тимчасово віддати спортсмена в оренду іншому клубу за згодою спортсмена. Під час оренди, згідно з іспанським законодавством, як клуб-власник, так і клуб-кредитор несуть солідарну відповідальність за трудові зобов'язання та зобов'язання щодо соціального забезпечення.

Крім того, RD 1006/1985 встановлює спеціальні правила щодо фінансових умов, наприклад у статтях 11 і 13. Вони дають спортсмену право отримати 15% суми, сплаченої його клубом, у разі тимчасової оренди або постійного трансферу, хоча таке право зазвичай виключається у відповідних контрактах між колишнім клубом, новим клубом і гравцем. Крім того, відомі положення про викуп, які зобов'язують гравця сплатити комісію за викуп у разі одностороннього розірвання контракту, також прямо передбачені в положеннях RD 1006/1985. Хоча така сума фактично сплачується клубом-«покупцем», юридично це є компенсація, яку виплачує гравець за розірвання контракту [11].

У випадку, якщо RD 1006/1985 не передбачає спеціального регулювання для певного питання, застосовуються більш загальні положення Статуту працівників Іспанії. Це справедливо навіть у контрактах з елітними спортсменами з дуже високою зарплатою, наприклад, щодо права отримати вихідну допомогу після розірвання строкового контракту, як підтвердив Верховний суд Іспанії.

Професійний спортсмен, дійсно, не виглядає типовим робітником. Найпомітніші представники групи насправді є «фронтменами» для багатомільйонних маркетингових компаній. Проте професійні спортсмени є надзвичайно різноманітною групою, що, як це не парадоксально, робить їх, як групу, дуже репрезентативними для залежних самозайнятих осіб. І врешті-решт, усі вони заробляють на життя фізичною працею власних рук, вони працюють у командах і за суворими вказівками від могутніх організацій, і вони можуть зазнавати тих самих порушень і зловживань з боку клубів і спортивних федерацій, як і працівники від своїх роботодавців. Але в той же час, як і бізнес-оператори, професійні спортсмени у своєму прагненні до успіху та професійного розвитку є індивідуалістами, а не колективістами, і цінують свободу, конкуренцію та можливості більше, аніж безпеку та стабільність. Тому регулятори повинні уважно дивитися на високорозвинені спортивні ринки, щоб знайти підказки щодо того, як вирішити регуляторні проблеми залежної самозайнятості.

Організації професійних спортсменів у таких країнах, як США, можуть слугувати схемою того, як організації самозайнятих працівників мають бути побудовані та уповноважені законом. Професійні спортсмени в цих юрисдикціях є працівниками, але в широкому розумінні цього слова. Насправді вони також є незалежними професіоналами, які часто займаються спортом як частиною великих бізнес-операцій, але все ще економічно підпорядковані економічно потужним спортивним організаціям, таким як ліги та клуби. Тому їх організації більше схожі на професійні членські асоціації, що робить їх більш придатними для індивідуальних, а не колективних потреб їхніх членів. Однак це не змінює того факту, що вони мають традиційні профспілкові прерогативи, такі як право брати участь у колективних переговорах і колективно відстоювати законні інтереси своїх членів, якщо це виправдано.

Механізми розгляду скарг і схеми гарантування зарплати, які здійснюються організаціями гравців і лігами, можуть слугувати моделями для механізмів прав соціального захисту для само-

зайнятих осіб. Ймовірно, ми могли б провести аналогію між цими схемами та механізмами вирішення спорів, передбаченими в запропонованому ЄС Регламенті щодо сприяння справедливості та прозорості для бізнес-користувачів посередницьких послуг онлайн-платформ.

Отже, правове становище осіб, які займаються спортом на професійній основі, визначається багатьма чинниками. До них відносяться різноманітні елементи соціальної дійсності, що отримали юридичне оформлення.

Слід зазначити, що специфіка спортивної діяльності влаштована в такий спосіб, що роботодавець зацікавлений не тільки в результаті праці та процесі здійснення трудової діяльності працівником, а й у підтримці спортсменом фізичної форми поза робочого дня, у дотриманні спортивного режиму. Під спортивним режимом зазвичай розуміється не тільки дотримання режиму робочого дня, який встановлюється локальними нормативними актами роботодавця або трудовим договором зі спортсменом та правил внутрішнього розпорядку організації, але також дотримання особистого режиму спортсмена, включаючи виконання спортсменом програми встановлених роботодавцем індивідуальних та групових тренувань, дотримання обмежень для спортсмена, спрямованих на підтримку його психофізіологічної форми: режим харчування, контроль маси тіла, заборони на паління та вживання алкогольної продукції, обмеження за фізичними вправами поза тренувальних заходів роботодавця, дотримання норм моралі та моральності тощо.

Специфічною особливістю спортивної діяльності, що є однією з причин диференціації праці спортсменів, є участь спортсменів у кількох видах змагань у різних командах: у клубних змаганнях; участь у команді роботодавця, у міжнародних національних змаганнях у складі збірної команди країни. За спортсменами, які беруть участь у міжнародних національних змаганнях, зберігається місце роботи та середній заробіток, їм компенсуються витрати на проїзд та проживання. Матеріально-технічне забезпечення діяльності спортсменів здійснюється відповідно роботодавцем або спортивною збірною командою країни спортсмена.

Таким чином, основними причинами необхідності особливого регулювання праці спортсменів командних видів спорту є:

1. Конкурентна специфіка, властива спорту загалом, та підвищена конкурентність, властива командним видам спорту, зокрема.
2. Підвищені фізичні навантаження спортсменів порівняно з іншими категоріями працівників та більш високі ризики отримання травм порівняно зі спортсменами індивідуальних видів спорту.
3. Специфіка досягнення спортивного результату та, відповідно, виконання трудової функції – спортивні результати досягаються працівниками-спортсменами спільно, зусиллями колективу, командної роботи.
4. Вплив регламентних норм спортивних організацій на трудову діяльність працівників – спортсменів.
5. Зацікавленість роботодавців не тільки у безпосередньому виконанні трудової функції працівниками, а й у поведінці працівників поза робочого часу.

Погоджуючись із пріоритетністю цивільно-правових норм і норм трудового права у регулюванні контрактних відносин спортсменів-професіоналів, відзначимо, що проблема у визначенні правової природи цих відносин видається глибшою. У поліаспектності зазначених відносин, слід звернути увагу на присутність норм та інших галузей права, які реально регулюють дані відносини. Зокрема, у систему цивілістичного та трудо-правового регулювання не укладаються стосунки, пов'язані, наприклад, із соціальним страхуванням здоров'я та життя професійного спортсмена, учнівські правовідносини (у системі підготовки спортивних резервів), реабілітацію після травм, забезпечення медичними препаратами, спеціальними тренувальними умовами, індивідуальним спортивним спорядженням, щодо оформлення виїзних документів на спортсмена для закордонних відряджень у складі спортивних делегацій тощо. Великий пласт у контрактних відносинах становлять організаційні, управлінські відносини, врегульовані квазі-правовими нормами громадських спортивних об'єднань. Значною мірою це стосується такого елементу контрактної угоди, якою є перехід (трансфер) спортсмена з однієї спортивної організації (клубу) до іншої.

Крім того, як було зазначено вище, переходи (трансфери) спортсменів є однією з найскладніших проблем у спортивному праві. Система відносин, званих трансферними, відрізняється конкретними особливостями, детермінованими специфікою суб'єктного складу, спеціальним об'єктом юридичного регулювання, і навіть особливими засобами юридичного регулювання, до яких слід зарахувати договір, норми права, відповідальність тощо. Одним з основних засобів юри-

дичного регулювання виступає трансферний договір. Аналізуючи правову природу трансферного контракту, відзначимо, що деякі дослідники відзначають його цивільно-правовий характер, інші відносять даний вид договору до трудових [12, с. 400]. На наш погляд, зазначений договір необхідно віднести до змішаних договорів. Складну правову природу цього договору визначено особливостями спортивних відносин, складністю суб'єктного складу та змісту таких відносин.

Ми поділяємо точку зору, згідно з якою професійний спорт є «складно структурованим і взаємодіючим комплексом суспільних відносин, регламентованим міжнародними актами, законодавством та іншими нормативними правовими актами, нормами м'якого права (регламентів та правил міжнародних та національних спортивних федерацій, звичаїв та принципів у галузі спорту), колективним договором, угодами, локальними нормативними актами та індивідуальним договором, що з'являються в результаті особистої та систематичної участі професійного спортсмена, тренера, судді та (або) команди у спортивних змаганнях та підготовці до них за конкретну винагороду з метою досягнення спортивного результату» [8, с. 262]. Необхідно відзначити, що є безліч інших понять, але всі вони страждають на неповноту або відрізняються уривчастістю опису категорії «професійний спорт», який може відображати як присутність трудових відносин або інших оплачуваних відносин, так і великий рівень компетентності в занятті, що стійко здійснюється (у професії). Видається необхідним і цілком можливим запропонувати таке визначення категорії «професійний спорт»: сукупність форм заняття спортом та поєднаних з ними видів діяльності та громадських відносин (включаючи спортивні, спортивно-трудова, підприємницькі, а також дисциплінарні та службово-ієрархічні, що здійснюються у спортивних організаціях).

Висновки. Таким чином, нормативно-правове регулювання взаємовідносин суб'єктів спортивної діяльності різної державної приналежності вже не може мати за основу виключно національне законодавство окремих країн через його розрізненість й суперечливість. В цьому процесі важливе значення надається міжнародним договорам, що містять нормативні приписи уніфікованого характеру. Насамперед, специфікою подібних правочинів є те, що, представляючи собою результат узгодження волевиявлень владних утворень – держав, вони, як правило, містять правила поведінки, безпосередньо адресовані учасникам міжнародних неміждержавних невідносин (наприклад, фізичним або юридичним особам, що працюють у сфері фізичної культури та спорту). Тому багато міжна

го права, виступати в якості безпосередніх джерел юридичних прав і обов'язків суб'єктів конкретних спортивних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bahbhani A. The legal nature of the professional player's contract in light of the French and Kuwaiti laws. *International Sports Law Review Pandektis*. 2022. № 14(1-2). P. 61–84. URL: https://www.iasl-journals.com/images/Pandektis_Vol.14/Bahbhani.pdf?utm_source=chatgpt.com.
2. Colucci M., Candela G., Civalo S. *Sports law in Italy*. Wolters Kluwer, 2018. 158 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Sports_Law_in_Italy.html?id=bz9sDwAAQBAJ&redir_esc=y. Duval A., Maren O. The labour status of professional football players in the European Union: Unity in/and/or diversity? *European Labour Law Journal*. 2017. № 8(3). P. 258–278. URL: <https://www.deepdyve.com/lp/sage/the-labour-status-of-professional-football-players-in-the-european-DWf4I0orjC>.
3. Evald J., Halgreen L. *Sports law in Denmark*. Kluwer Law International, 2022. 96 p. URL: <https://www.amazon.com/Sports-Law-Denmark-Jens-Evald/dp/940350286X>.
4. Gardiner S. *Sports law in United Kingdom*. Wolters Kluwer Law & Business, 2014. 88 p. URL: <https://www.vitalsource.com/products/sports-law-in-the-united-kingdom-simon-gardiner-v9789041171092>.
5. Krzesniak E. *Sports law in Poland*. Kluwer Law International, 2023. 192 p. URL: https://law-store.wolterskluwer.com/s/product/sports-law-in-poland-3rd-edition/01t4R00000PBMO8QAP?srltid=AfmBOOp6rSBxloL-1savNU8huAF4dJ_FwQIDRI1CYr6uO-m92fnS4c_A.
6. Mittag J., Seltman M., Fiege L., O'Leary L., Zembura P., Haas L., Santos T., Smokvina V. Understanding the Employment Relations of Athletes in Olympic Sports in Europe: Fact Report. University of Rijeka, 2022. 171 p. URL: <https://www.dshts-koeln.de/fileadmin/redaktion/>

- Institute/Europaeische_Sportentwicklung_und_Freizeitforschung/pdf/EMPLOYS_Interim_Fact_Report_1.0.pdf.
7. Mitten M. *Sports law in the Unites States*. Wolters Kluwer, 2017. 262 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Sports_Law_in_the_United_States.html?id=po2WDwAAQBAJ&redir_esc=y.
 8. Panagiotopoulos D. *Sports Law: Lex Sportiva & Lex Olympica Theory and Praxis*. Scotts Valley. 2017. 740 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/339499497_Sports_Law_Lex_Sportiva_Lex_Olympica.
 9. Wand T. Analysis of the football transfer market network. *Journal of Statistical Physics*. 2022. 187, 27. URL: <https://doi.org/10.1007/s10955-022-02919-1>.
 10. Wassmer S. Particularities of employment contracts of professional athletes in Spain. *Monereo Meyer*. January 8. 2024. URL: <https://www.mmmm.es/en/news-lawyers/news/employment-contracts-professional-athletes-in-spain/>.
 11. Weatherill S. *Principles and practice in EU sports law*. Oxford University Press, 2017. 400 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Principles_and_Practice_in_EU_Sports_Law.html?id=gW8sDwAAQBAJ&redir_esc=y.
 12. Wróblewska D., Mańczyk P. Taxation of incomes of athletes from professional practice of sports under the Polish tax law. *European Research Studies Journal*. 2021. № 24(1). P. 885–899. URL: <https://ideas.repec.org/a/ers/journl/vxxivy2021i1p885-899.html>.
 13. Жаровська І.М. Правове регулювання спорту в Україні: глобалізаційні виклики. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Розділ XI. Філософія права С. 366–369. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/70.pdf>.
 14. Нестерович О. Порівняльний аналіз моделей регулювання правового статусу професійного спортсмена у зарубіжних країнах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Розділ 5. Трудове право; право соціального забезпечення. Том 2. № 89 (2025). URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/336174>.
 15. Уварова Н. Трудові правовідносини в спорті: проблемні питання і перспективи їх вирішення. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Випуск 3. 2022. С. 202-205. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.34>.